

KATJA KETTU

—
Rose on poissa

KATJA KETTU

Rose
on
poissa

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

© KATJA KETTU JA WSOY 2018
ISBN 978-951-0-43334-8
PAINETTU EU:SSA

*Termiä Weendigo käytetään niin
pahasta hengestä kuin ihmisestä, joka
on joutunut Weendigon riivaamaksi.*

THE MANITOUS, BASIL JOHNSTON

*... Niin hän villillä ja riemullisella
ulvonnalla toisten susien seuraan liittyi,
niin kuin kauvan kaivattujensa, että
hän vihdoin viimein oli kaltaisensa
löytänyt, ja toiset kuorossa ulvoen
häntä sisareksensa tervehtivät ...*

AINO KALLAS, SUDENMORSIAN

*Kun sängyssä lapsia on yksitoista
ja hännät on solmittu yhteen,
niin myös peikkoäiti hän lapsille laulaa
sen kaikista kauneimman laulun.
Hu-aijajajai puh, hu-aijajajai-puh, hu-aijajajai puh puh,
hu-aijajajai puh.*

MARGIT HOLMBERG, PEIKKOÄIDIN

TUUTULAULU

Huomioita Lukijalle:

Ojibwat ovat osa anishinaabe-alkuperäisväestöä ja kuuluvat Kolmen Tulen kansaan, joita ovat ojibwayt, potawatomit ja ottawat. Heidän uskonnollinen yhteisönsä on *Midewin-*parantajayhteisö, joka uskoo että ihmisellä on unessa määrätty polku, jolta tämä seitsemän kertaa elämässään hairahtuu.

Suomalaisia saapui Yhdysvaltoihin 1900-luvun taitteessa jopa 300 000, eniten Minnesotan, Michiganin ja Wisconsinin kaivos- ja metsämaille. Osa heistä päätyi asumaan reservaatteihin ja avioitui alkuperäisväestön kanssa. Suomalaisilla on edelleen paikoin maine työväenliikkeen aktiiveina ja lakkopukareina.

LÄHDÖN POLKU – Maajaawin-miikanens

*eli kuinka Ettu saapui poliisiasemalle ja
Lempi karkasi Retriitistä*

Jim Harmaaturkki,

minun äitini muuttui sudeksi ja se on totuus.

Kirjoitan tätä sinulle bussipysäkillä Fond du Lacin reservaatin rajalla, jotta minua armahtaisit, jotta näkisit että se mitä tapahtui Kummakivellä oli totta ja kaiken alku, ei minikään päätös. Että tulisit minut hakemaan. Se, mikä meissä siellä syttyi, ei ollut suuri rakkaustarina, ei roudanjuurinen ja verenväkevä kuin Rosen ja Ettun tarina, olipahan vain kahden kapisen yksinäisen kohtaaminen ja se antoi minulle voimaa irrota entisestä, Retriitistä ja Pastori Grantista, sillä sinä olet vapauttanut minut, niin valtavan palveluksen teit. Tämä oivallus on ihmeellisintä, mitä on tapahtunut tässä matoisessa maailmassa enkä saata vielääkään uskoa että sellaista sattuisi minulle edes kerran elämässä, jota tuhannet rukoukset eivät ole pystyneet parantamaan. Yksi ainoa yö nuotiolla ja kaikki on muuttunut. Poissa ovat Pahan Silmän syöveri ja raastava näive rapisevissa nivelissäni. Aivan kuin olisin herännyt pitkänhallavasta Yläjärven pohjaan painautuneesta unesta, kohonnut kalanpyrstöisten *Nebavanabek*-henkien, punakuoristen simppejen, luikeroisten loiskalojen ja lumena heijaavan keijuston lävitse tuuliseen valoon. Tahdon kertoa tämän tarinan, sillä vaikka valamiesten ja nuuskuseriffien urkikijakorvat ovat ummessa ja syyttävät isääni Ettua murhaajaksi eikä minua kuunnella, voi tähän hiljaiseen supinaani vaikka kevätuuhi *Bwaawin* tarttua ja kuljettaa sen hämähäkkinaisen,

Asibikaashin verkkoon ja tämä ottaa sen lankoihinsa niin kuin kerran toi meille auringon, ja siitä seitistä tulisi kupu joka sen ukkospilveen paiskaisi, ja sieltä se sataisi kaikkien metsäläisten ja punaisten kivitalojen päälle, ja siitä saisivat koska se olisi totuus.

Tämä on minun tunnustukseni sinulle, Jim Harmaaturkki. Selontekoni siitä, mitä tapahtui äitini kotireservaatissa Nahgachiwanongissa, Fond du Lacissa kesällä 2018 ja neljäkymmentäviisi vuotta aiemmin. Kirjoitan, jotta tulisit hakemaan minua. Jotta huolisit. Sinua varten seison naama paljaana totuutta vasten, sinulle tahdon selittää mitä tapahtui semminkin kun tarinani on samalla isäni ja äitini tarina, suomalaisen Ettun ja äitini Rosen, ojibwa-intiaanin ja anishinaaben, Kolmen Tulen Lapsen, joka oli Suden klaania ja Muuttujien sukua. Heidän kauttaan se on samalla esi-isieni tarina, heidän jotka asuivat täällä Ensimmäisinä Ihmisinä ja kuolivat valkoisten antamiin isorokkopeittoihin, ja Ettun kautta se on myös isoäitini Helmin tarina, joka saapui laivalla valtameren ylitse sodan jälkeen ja sairastui kuppiaan eikä koskaan antanut sitä kellekään anteeksi eikä oppinut muita kieliä kuin sen kitkerän minkä toi mukanaan Suomesta, ja niin ikään tämä on isoisäni Heinarin tarina, lakkopukarin ja syndikalistin jonka mursivat FBI:n kommunistivainot ja jonka elämää Helmi kutsui turhaksi, mutta tämän kuolema se oikeastaan turha oli. Isovanhempani saapuivat Uuteen Maahan kauniita aikomuksia tulvillaan, mutta tämän maan ankaruus heidät lannisti ja liiskasi ja heitti pakkohäiden perästä Fond du Lacin reservaattiin jossa heitä kutsuttiin nimellä *Madodoowinini*, höyrykylpyihminen, ja tietämättään he tulivat varastaneeksi äitini Rosen isoisän maat sillä aikaa kun tämä oli vielä valkoisten sotia sotimassa

Euroopassa, se oli maan tapa silloin mutta Ukko-Heinari katui tekostaan elämänsä loppuun, sitä ja kerran hollantilaiselta kulkukauppiaalta ostamaansa lakota-intiaanilapsen luusta tehtyä piippua. Näiden kurjien kohtaloihin kiertyy kaikki mitä sattui sitä ennen siirtolaisille ja alkuperäisille ja miten nämä oppivat yhdessä nylkemään majavan, sekä sen mikä tulee jälkimyyryä perässä, myös minä, Lempi, *Agaasin Makwaasagim*, Pikku Kämpälä ja sudenrukkanen.

Koetan kirjoittaa sinulle kauniisti, mutta minusta purkau-
tuu alkuitkua ja kutsuhuuto: Tule takaisin. Kuvittelen kuinka kurvaisit sillä pärinäpyörälläsi tuohon pientareelle ja tomun hälvettyä saisin nähdä merkilliset, kaikennäkevät silmäsi. Veisit minut takaisin sinne minne kuulunkin, ja antaisin sinulle kaiken avaruuden ja tilan mitä tarvitset, kantaisin teidän kummankin taakat, sinun ja pentusi, teille alkaisin emoksi ja kallioksi, en hylkäisi vaan vartioisin ja hellyydellä hoivaisin. Älä pelästy tätä kiihkeyttäni, Jim Harmaaturkki, sillä se on sinun herättämäsi, silloin kauan sitten, Kevättulvan, *Bakonebiisaasin* aikaan. Siitä saakka, kun kohtasimme ensimmäisten verieni ja sinun unennäkösi aikaan, siitä kevästä, on kiima ja tulva ollut sisälläni jäätyneenä, ja nyt sinä sen ryskien sulatit. Pahinta on, kun en vieläköön tiedä, olenko hylätty vai huolittu, otettu vai jätetty. Ei tämä ole mitään houretta, saaga saati satu eikä korkea veisu unen ja valveen rajalla, vaan vilpitiön tunnustus, joka kestää koulubussin tuloon, neljäkymmentäviisi vuotta ja samalla yhden silmännahkaan kiinni jääneen räpäyksen, tuhatvuotisen historian ja juuri sen ajan mikä piipun sytyttämiseen kuluu.

Vielä tahdon sanoa, että isääni on iskenyt salama kaksi kertaa. Minuun vain kerran, ja se tapahtui silloin kun kohtasin sinut. Erityinen on meidän kinttupolkumme ja pitkä matka on

ollut tulla yhteen, *Kitchi-Manitoulle* siitäkkin kiitos ja anteeksi että sinun oli pakko olla mukana tässä kertomuksessa, mutta sinun elämäsi kietoa sitkostui omaan polkuuni jo kauan sitten kevättulvan aikaan kun olin etsimässä uninimeäni ja saanut ensimmäiset vereni. Tupsahdit kesken kaiken alkukiihkon ja näit minut naisena ensimmäistä kertaa.

LEMPI LAKKALAISENI, hillanjyvä muurinmuru-
nen, tämä on viimeinen kirjeeni sinulle, rakkaani
maailmassa, sillä luulen tulleetni polkujeni pää-
hän. Propaanilyhty palaa, olemme koira Sulo Makikiin
kanssa vanhassa kaivostunnelissa jossakin reservaatin ala-
puolella, ja minä olen tappanut Weendigon. Älä säikähdä
tätä, kaikki on nyt hyvin ja Sulo Makikii makaa jaloissani
ja minua suojelee. Kuten Patti on opettanut, on jokaisella
ihmisellä elämässään seitsemän polkua, ja seitsemän haa-
raa joissa suistua rotkoon. Seitsemän kertaa olen luullut
löytäneeni tarkoituksen ja seitsemän kertaa erehtynyt.
Syntyessäni minulle antoi äitini, parantaja Patti nimen
Maa'ingan Oginiiwatig, mikä merkitsee Sudenruusua,
nimi jonka nyt ymmärrän olleen kohtaloni koko ajan ja
joka minun oli nyt täytettävä. Rakas lapseni, toivon että
sinun tiesi on silattu silkokivin ja löydät tiellesi takaisin,
jos sinun joskus täytyykin poiketa sähiseväneulaiseen
kuusikkoon ja pimeyteen.

Heti syntymäsi hetkellä tiesin, että minun eloni määrä
lepää sinussa. Voi Lempi rakas raivokkaani, olit rajui-
lman lapsi. Sinun piti tulla sisältäni huhtikuun alussa,
sellaiseen kauniiseen kohtaan ajassa, jolloin vedet rys-
käävät jääkuorestaan ja maailma elpyy, anishinaabejen
uuteen vuodenalkuun jossa maa viriää ja *Nanab'oozoo*
kahlaa salaa tulvakoivikoissa nuuhkien heräävää alkua.
Olin odottanut sinua kokonaisen iäisyyden, polttanut

salviakimppuja, tuutanut ja laulanut sinulle hyvää syntymää. Mutta tuloasi viivästyttivät lumimyrskyt ja takatalvi, joka pyyhkäisi Mesabimaan ylitse. Repesit minusta seetri-vuoteelle aamuyön tunteina, valtavan kivun ja parun saattelemana, jossain vaiheessa menetin tajuntani mutta sitten olit siinä, Patti leikkasi napanuorasi katki, laittoi nahkapussiin kaulalleni ja käski minun kiittää *Nanab'oozoota*, joka oli Ensimmäinen Muuttuja ja kasvien ja eläinten luoja sekä *Kitche-Manitouta*, Veden luoja ja Kaikkein Ylintä. Hengitä, lapseni, hengitä! Ja kun ensi kertaa parkaisit, kiitin Miigwech, Nibi, Kiitos Vesi, josta sinut ruumiillani muovasin, ja silmäsi hohtivat kuin mustat lyhdyt ja niissä oli maailman valo, ja aloit heti suorittaa ensimmäistä tehtävääsi uutena olentona ja katsoit, ja siinä katseessa oli sanoja joista opin, että tuossa on se olio jota varten olen olemassa ja tuota varten minun pitää olla hyvä. Pesin sinut puhtaaksi, metsän multaisen sienen, pikisilmäisen hämärän kuusiston olennon, kostean ja mykän, eikä sinusta tiennyt mitä rihmastoja kantaisit mukana. Kuinka sinusta olenkaan koettanut pitää huolta. Itsepäisyydellä, raivolla, epätoivolla. Ja aina rakastamalla rakastamalla rakastamalla, kuumeessa tykyttäviä lapsenjalkojasi, varjenevia sääriäsi, kuunsillanmuotoista häntäluuta joka loistaa pimeydessä niin kuin hopeinen veitsi. Se on terävä ja samaan aikaan hauras, sinun pikku lantiosi, minun lapseni, Lempini liekkujaiseni, pientä varttas minä varttiotin. Kaikki tekoni ja tämänpäiväisen hirmutyöni olen tehnyt sinua suojellakseni, mutta nyt pelkään että on tapahtunut kaamea erehdys josta saatte kärsiä sinä ja isäsi Ettu. Ei, ei se ei voi olla mahdollista, ei saa olla totta! Löysin sen mitä

tulin etsimään, olen skalpeerannut hirviön päänahan, toivon että edes se on kunniaksi minulle ja todistaa minussa asuvan muinaisten soturien hengen ja että olen *Ni-bo-wi-se-gwen*, Yössä Lentävän Naisen jälkeläinen, joka eli kaksi sataa vuotta sitten Sault Sainte-Marien Sokerisaarella, ja muuttui karhuksi tai muuksi ja kohtasi Weendigon. Mutta se mitä en ottanut huomioon on, ettei Weendigo koskaan kulje vain yhdessä muodossa vaan monessa, eikä sitä enää saata tunnistaa ohuesta olemuksesta, pitkistä kynsistä ja kalmanhajusta kuten entisaikoina, vaan se voi piiloutua kenen tahansa nahkoihin. Isäsikin? Mutta ei, se ei saata olla totta. Sinun isäsi on hyvä sielu. Niin kuin Mike, joihin kumpaankin sinun pitää luottaa.

Tunsin juuri ulkoilman leyhähdyksen poskellani. Jos-sain on avattu luukku tai uksi. Kuinka kovin pelkään, että se mikä on tulossa, on rujo, Weendigon valtaama uusi hahmo. Hetken oli hiljaista ja ehdin jo toivoa ettei se ole haistanut minua eikä tunnista muuttuvaa muotoani, että se vihdoinkin on saanut kyllikseen verestä. Mutta tietenkään se ei ole, Weendigo ei koskaan täyty, se elää irstaudesta ja rypemisestä. Koira Sulo Makikii on alkanut murista, vaikka heilautin sen hiljaiseksi. Kuuntelin askelten kaikua ja hetkeksi minut valtasi riemu, sitten epätoivo. Minä tunnen nuo askelet, noiden jalkojen poljennon. Voiko olla niin että ihminen, jota kerran eniten rakastin, on pettänyt minut?

LOPUT KIRJEESTÄ PUUTTUU

Jim Harmaaturkki,

mitään tästä ei olisi tapahtunut, jollen olisi saanut Pastori Grantilta viisikymmentäviisivuotislahjaksi puhelinta ja ellei se olisi tiistaina soininut. Se oli niitä Montanan tukahtuneita hellepäiviä jotka uuvuttavat heti alkuunsa, ilma tuijotti alas uhkaavana ja liikahtamatta, ja olin hiipinyt kuivaushuoneeseen pakoon Laestadiuksen Retriitin käytävien pölyistä tunkkaa ja salissa mumisevaa rukouspiiriä. Oli helpottavaa istua siellä narulla roikkuvien lakanoiden välissä ajattelematta rapistuvaa kehoani tai miettimässä ajan matamista tässä Apostolien Seurakunnan kylkiäisessä, jota vältettiin kutsumasta parantolaksi. Äläkä käsitä väärin, Jim Harmaaturkki. Lapsellista mieltäni on selitetty intiaanin ja finlanderin sekaverellä joka sytkii minussa kuin haljakka edellisvuoden karpalomehu, ja ettei minulle siten ole kovinkaan hyviä huomenlahjoja jaeltu, on minua pidetty yhtä tyhjänä kuin narulle kuivumaan nostettua lakanaa. Pastori Grantin mukaan Saatana on päässyt livahtamaan mieleeni mutta itse olen aina epäillyt, että äidin kadotessa minusta jäi jotakin, irtosi tai repeytyi kuten raaja kiskotaan kanavarkaista kiinnisaadusta ketusta niin että se parullaan varoittaisi muita häijyläisiä tai myrsky raastaa irti hikkoripuun oksia kevättulvien aikaan niin ettei puu toivu, ja niin minusta jäi reservaattiin jokin sieluni osa mikä esti minua kasvamasta täysvartuksi ja siksei minulla koskaan ole ollut perhettä ja kuljen lapsenmielisenä ja paljaanvajaana rapistuva nahka kaapunani ja rypistyvä naamio

kasvoillani enkä tahdo pistää kenkiä jalkaani. Se oli oikeastaan syy miksi tulin Retriittiin, että saisin kulkea paljasvarpain niin kauan kun en tuo portaille hiekanmuruja. Se on Pastori Grantin ankarin sääntö ja siksi harvoin menin ulos.

Säikähdin. Kuiskasin haloon luurin sisään ja ohikiidon leikittelin ajatuksella, että se olisikin Saatana, joka rankaisisi minua. Ei ollut, oli pahempi. Seriffi Mike Björnsson Cloquetin asemalta 3500 mailin päästä. Ääni sanoi, että kuules Lempi, nyt on tilanne semmoinen että on eri tilanne. En osannut vastata, mutta Miken keskilämmen murre värähti niin kuin kielen pitikin, selkäpiissä ja vanhastaan. Isästäsi olisi asiaa. Meillä loppuu sen kanssa keinot. Korva-Mike teki äänestään ankaraa. En saanut selvää kaikista sanoista, mutta tärkeimmistä kyllä. Täällä on kadonnut eräs tyttö ja isänsä epäillään.

Nyt ymmärrän että jotakin tämänkaltaista puhelua olin pelännyt vuosikausia, tai toivonut, ja nyt kun se tuli en ollut yhtään valmistautunut. Lempi, kuului sitten isän ääni puhelimesta, hauras, säikähtynyt. Ikivanha. Ne tekevät jotakin pilaa täällä, esittävät valetodisteita, eivät usko sanaa. Mitä sanaa, kysyin. Että mie muistan. Mitä muistat? Että minuun on iskenyt salama kaksi kertaa. Ei yhden.

Tuota se hokee, Korva-Mike oli palannut puhelimeen. Isäni Ettu Haverinen oli aamulla herännyt tunteeseen, että jokin oli hullusti. Tuutulaulu soi päässä, se jossa lauletaan peikkoäidistä ja hännät on solmittu yhteen, *hu-aijajaija-puh*, muistaako Lempi? Kyllä minä muistin. Koetin kuvitella Saavutuksen hirsimökkiä siellä jossain kaukana, kiurujen ja satakielten jutustelua, koivujen havinaa, punamultaisella seinustalla kypsyvien karhunvadelmien tuoksua. Saatoin nähdä isän kumartumassa nuuhkimaan äidin surukukin kirjailtua tyyny-

liinaa ja hämmästyvän kuinka siinä asunut tuttu tuoksu tuntuikin menneen etäälle, ja minä toisessa päässä televaruutta vedin sisääni betoniseinien homeenlöyhkää, olin tavoittavinani laventelin häivähdyksen, ja äkillinen kaipausta lävisti vatsan ja sävähti raajoihin. Siitä oli niin kauan kun olin tuntenut äidin tuoksun. Näin mielessäni kuinka isä kosketti peittoa ja se olikin viileä, vieressä ei ketään, aivan kuin Rose ei olisiakaan viettänyt siinä yötä. Mahdoton ajatus. Isä kutsui äitiä kuin tämä olisi toisessa huoneessa. Ei vastausta. Oliko Rose noussut ylös? Alkaisivatko tutut äänet, aamutakin kahinat, tulen sytyttely ja ulko-oven kolaus kun Rose sipsuttaisi avo-jaloin ruokkimaan kanoja ja tarkistamaan, onko Veli Kojootti tehnyt tuhojaan viime yönä – eikä se olisi, sillä Rose kuului Suden klaaniin ja oli turvassa.

Kuvittelin kuinka isä oli noussut ylös. Valurautahella, kirjahylly, tammipuinen pirtin pöytä, seinässä tötterönmallinen vanha puhelinkoje josta vielä minun lapsuudessani piti ottaa yhteyttä sentraalisantraan ja pyytää yhdistämään. Minun mielessäni siellä oli kaikki melkein ennallaan, vain värit seinistä ja hellakoukun sinisestä villasukasta haaltuneet.

Kuule, isä kuiskasi: Minä olen vanha. Ihan ikiruti jo. Ja joka paikassa jotakin töherrystä. Mitä töherrystä? Minusta kuulosti aivan kuin isä olisi nyyhkäissyt. ROSE ON POISSA. Joku on kirjoittanut ROSE ON POISSA joka paikkaan. Ikkunaan. Seinään. Hellan päälle. Kuka semmoista tekee?

Ja sitten pöydällä oli lounasboksi ja siinä kirjeitä. Ne on osoitettu sinulle, Lempi, sanoi isä, Rosen kirjoittamia mutta Rosea ei missään.

Hiljaisuus. Retriitin kellarin seinät olivat alkaneet pulpahdella ja muljua, äkillinen kipu vatsanpohjassa sai painau-

tumaan kyyryyn ja päässä humaji. Tunsin, kuin jokin kauan upoksissa ollut sykerä koettaisi tunkea esiin. Oliko äiti kirjoittanut minulle kirjeen? Toisessa päässä puhuja vaihtui Korva-Mikeksi: Ei nämä takametsien horisijat meitä muuten kiinnostaisi, mutta isällä on vielä semmoinen väite, että siellä kotonansa olisi joku alaikäinen tyttö ollut. Vaaleatukkainen, sinisilmäinen. Kuuntele. Puhelimesta kuului naksautus ja sitten nauhoitettua puhetta, kohinan seassa isän ääni: Uskokaa nyt, en mie valehtele. Eilen tuli joku pikkutyttö. Lempiksi luulin. Mutta ei se ole Lempi, Lempi on koulussa. Sillä tytöllä oli mukana eväspoksi, minun poksi.

Ja nyt se tyttö on kateissa, Korva-Miken ääni oli tuskainen. Että olisi tässä nyt tutkinta kerrankin herkässä tilassa... tämä finlanderi täällä kummakurkena keijaa eikä olla varmoja, mitä sille pitäisi tehdä. Mongolikieltään on siirtynyt jatisemaan. Olisi hyvä saada tänne joku tulkki ja mahdollisesti omainen.

En ymmärtänyt.

Että olisi hyvä jos tänne tulisit, Korva-Mike äänsi sanat selkeästi kuin vammaiselle tehdään, monesti minullekin. Vieläkin kesti aikansa ennen kuin tajusin, että ääni puhelimessa ehdotti minun tulevan, menevän, palaavan, että noin vain ikään kuin olisi mahdollisuus että tulisin, menisin, saapuisin reservaattiin, tekisin matkan kuin minkä tahansa ajassa ja paikassa tapahtuvan reppureissun. Että lähtisin Pastori Grantin Retriitistä ja menisin ulkomaailmaan, laittaisin kengät jalkaani. Tuli hileinen olo, aivan kuin pään sisällä olisi satanut jääkiteitä. Katsoin yläikkunaan mutten nähnyt ulos, lasiin takertuneet seitit hämärsivät dandelioonien ja leijonankitojen ryöhähtäneet kukinnot ja haistoin savun, Shirley Hannu-

lan puutarhavuoro, jota tämä käyttää polttamalla vajan takana holkillista Marlboroa.

Jos siellä teidän Punkkiperukassa menisi kumminkin käymään, Korva-Mike huokasi: Tarkistetaan katot ja kellarit.

Älkää menkö sinne! Siellä on sotku! Isän hätääntynyt ääni huusi taustalta. Ja: Älkää koskeko, ei saa koskea!

Teutarointia, kolahduksia. Ulvahtelua. Sitten metallioiven räikäisy ja hiljaisuus.

Pistettiin vähäksi aikaa jäähyille, Korva-Miken ääni palasi korvaani pihisten.

Kuvittelin isän ravistuneen olennon kyyhöttämässä sellissä äidin paikkaama piipunonkainen verkkatakki harteillaan ja Suomen Pyrinnön lippalakki päässään. Aioin kysyä, mitä ne isälle tekivät, kun joku tempaisi luurin Korva-Mikelta: Lempi, tule tänne! Isäs on alkanut muistaa.

Voi Jim Harmaaturkki, tunnistin äänesi vuosikymmenien takaa! Se oli madaltunut ja karhentunut kauniisti kuin kaarnaa olisi raavittu vahvoilla kynsillä. Lupasin ennen kuin ehdin tajutakaan. Ja tuo suomalaista viiliä jos mahdollista, isälles on sitä annettu kun muu lääke ei enää tepsii. Siinä ei enää kauaa kestä, lisäsit ja sitten menit pois ja puhelu oli päättynyt ja minä jäänyt viileään kellariin valkeiden lakanoiden väliin täriseämään, yksinäisyys tuntui vyöryvän joka suunnalta kuin ei aikoihin.

Minun äitini on kadoksissa. Siinä ei ole mitään uutta. Minun äitini Rose on ollut poissa jo neljäkymmentäviisi vuotta. Mutta sinä sanoit: Ettu on alkanut muistaa. Ettei aikaa enää ole paljon, mihin, en tiedä etkä kertonut. Mutta sinä olit pyytänyt minua tulemaan.

Kosketin lakanaseinää ja se leyhähti kuin sen takana olisi ollut joku vaanimassa, vaikka tiesin ettei siellä ketään ollut,

ei muuta kuin omat pelkoni. Hengitin kosteaa hiljaisuutta ja kuulin äänen päässäni sanovan: Jos lähdet, tee se rytinällä. Jos aiot selvittää mitä tapahtui silloin kauan sitten.

Nyökkäsin ja tein työtä käskettyä, laskeuduin mattopinolta, menin kuivausrumpujen ja vesilaarin luokse. Avasin kaikki hanat ryöppyämään, noukin Pastori Grantin haljakansiniset alushousut liontasammioista, keplottelin lattian viemäripyörylän auki ja tiputin kalsarit hiustukkojen sekaan. Kuulin putkien tukkeutuvan korahtaen kun harpoin kellarin pian lainehtivan lattian yli ja kipusin särkevin polvin betoniportaita ylös pakkaamaan.

Jim Harmaaturkki,

vasta Greyhoundin jätettyä minut angervontuoksuiseen, siritävään kesäyöhön tajusin ettei kukaan olisi minua vastassa. Siinä seisoa tönötin reservaatin ja valkoisen maailman rajalla, siinä se meni juuri jalkojeni tomussa, näkymätön raja. Täältä olin lähtenyt melkein puoli vuosisataa sitten enkä ollut aikoinut palata punaloukkoon, josta olin koettanut unohtaa kaiken. Duluthin katolisessa tyttökoulussa ja Helmi-mummin vitsanpitoisessa hoivassa olin oppinut häpeämään lapsuuttani varkaiden ja valhettelijoiden sanktuaarissa, vaikenemaan ja väistelemään. Edes Pastori Grantille saati muulle seurakunnalle en sitä ollut paljastanut. En minä mitään suomalaisuudestani ymmärtänyt, saati siitä mitä on olla intiaani. Suomalaisista tulivat mieleen haukkumasanat, China-Swede, mongoloidi, fintiaani, intiaaneista sulkapähineet, Kit Carson, kaatuvat mustangit, sotahuudot ja aina voittoisa John Wayne. Opin vihaamaan kumpaakin puolta, piilottamaan molemmat visusti. Koko elämäni olen keskittynyt olemaan huomaa-maton, nöyrä, jollainenkin toisen luokan amerikkalainen. En osaa kietoutua Tähtilipun lempeyteen, minulle se on karhea, räikeä kangas jonka maahan tipauttamisesta seuraa pimeää koppia ja kivistävät karttakepein taotut sormenpäät. Osaan luetella viidestäkymmenestä osavaltiosta heittä-mällä neljäkymmentäseitsemän, lapsuuden toiveammattini oli Super-tyttö tai Minni Hiiri. Muistan kuinka äiti itki kun Martin Lut-

her King ammuttiin ja John. F. Kennedyn aivot levisivät pitkin avo-Lincolnin peltiä, joka tuolloin uutiskuvissa oli mustavalkoinen, mutta jonka väriä monesti olen miettinyt ja päätyneet tummanvihreään. Kuitenkin kaikki se kireä reippaus, äänekäs paremmuus, joka jotenkin tuntuu liittyvän Amerikkaan, on pysynyt etäällä, välkkynyt kalvon takana kaukaisessa Billboardissa tai häikäissyt elokuvateatterin kankaalla. Monesti tunsin itseni pohjattoman yksinäiseksi, kun en ollut amerikkalainen, en finski, enkä punanahka, en oikein mitään, puolivälissä kaikessa jos sitäkään. En edes kunnan uskovainen tai Rukoilija. Vuosikymmenten varrella olin oppinut kavahtamaan säälivä silmäyksiä, vihjauksia punajuopoista ja sosiaalipummeista, olemaan kuuntelematta kaskuja aulisperseisistä pocahontaksista ja hampaattomista hiawathoista jotka keittelivät sulkapähineissään metamfetamiinia, suomalaisista umpimielikoista, China-Swedeistä ja epäamerikkalaisista lakkoänkyröistä, jotka korpikannon nokasta huudelllessaan työnsivät puukon ohikulkijan lapaan.

Mutta minun lapsuudessani reservaatti oli muutakin. Oli tietysti tuo kaikki surkeus ja Ruotsin-Björnen saluunan ikkunassa kyltti, jossa kiellettiin suomalaisia ja intiaaneja astumasta sisään. Ja oli Sininen talo, johon Rosen paras ystävä Vera katosi. Mutta myös valtaviin tammien, hikkoripuiden, koivuniittyjen ja varjoisten malvalehtojen maailma, jonka hietarannoilla virvatulet tanssivat yksinäistä tanssiaan täysikuulla ja kaikilla oli oma kieli, kivilläkin, ja omenan, kirsikan, päärynän, persikan ja lilakin kukinnot olivat Taivaankantta vartioivan Suuren Esiäidin varisseita lahjoja. Ja muistin lempeän ilon kun tähtien pudonneet kukinnot ilmestyivät isäsi Tim Harmaaturkin auto-korjaamon takana öljynharmaista lämpöpölvistä. Ja esiin työn-

»Kauneinta ja
pelottavinta maailmassa
on mahdollisuus
rakkauteen.»

Lempi palaa 45 vuoden jälkeen
lapsuutensa reservaattiin. Hän on puoliksi
ojibwa-intiaani, puoliksi suomalainen.
Hänen isänsä Ettu menetti 1970-luvun
alussa muistinsa ja samoihin aikoihin hänen
äitinsä Rose katosi. Lempi kokoaa omaa
elämäänsä lähellä olemisen muistosta,
elämäkokemustensa sirpaleista ja kaukaisista
sukujuuristaan Suomessa.

PÄÄLLYKSEN MAALAUUS: Manuela Bosco
ETULEHDEN KIRJAILIJAKUVA: Ofer Amir
PÄÄLLYS: Martti Ruokonen

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-43334-8